

Prof. Sandro Bertelli

Paleografia II_2021-22

Lezione_13

Poggio Bracciolini e la
rinascita della
'littera antiqua'

-
Niccolò Niccoli

nare l'aleggie sie mistieri ragione e
isperiencia

Explicat heretica aristotilis Amagistro
Caddo muolgare traslectura:

**del comiciamento de iustis e de leu
tu sicome lomaestro comicia xlv**

Presso che
lomaestro
che messo
miscripto lo
libro dari
stotile che
altresii co
me fonda

mento di questo libro vuole eli segu
itare sua memoria sul insegniamen
dimoralites. p meullo rischiare li
dicti daristotile. secondo cio chellomo
troua p molti altri san. che decto
Anno come lomo amassa e agun
gie piu dibuone cose insieme. ditam
to cresce quello bene e de dimaggio
re ualura e cioe popa che tuere lar
te e tueto lobene e lope ciascuna uale
alcun bene. tra secondo chellopatio
ne sono diuise e uene che ibem fanno
diuise. secondo cio che ciascuna cola
richiere lo suo bene. che appensato
assua fine. Et tra catti diuersi homi

bene. e de
gnore be
scie alpfic
digiente. t
er gia au
de cmo st
yhu xpo.
ferno de
dici. u me
ricia. Et l
le case la
p soe fruct
doua mer
sia. Io dico
rosi e mte
ap tiene a
mini e del
ap tiene a
golinator
epui orat
li diuista t
lu de leu

Oal aut
mere a
una tra a
tura. ma
bile part
ta. cono
do chel m

Tav. 134

BML,
Strozzi 96

copista:
Poggio
Bracciolini

a. 1402-3

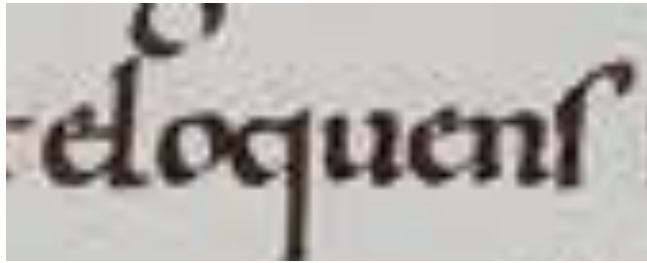
COLVCIO PYERI CANCELLARIO FLOREN
TINO ANTHONIVS DE BARVFFALDIS IM
MERITVS PHISICVS FAVENTINVS.

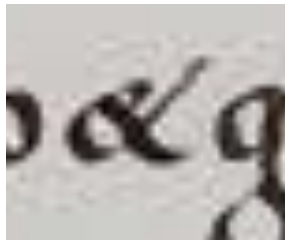
ON uereor clarissime uir/ne
me de eloquentia arguas ut
quondam petrarcha cuius fa
mam & opera totis affectib;
colo quendam alium phisicū in quadā re
senilium epistola ab ea retrahere arguto ser
mone satagebat. Quod utrū recte fecerit tuo
iudicio equo & grauiſſimo relinquatur. Non
igitur tibi ut eloquens scribo. nec cordi est/
me errore formionis apud hannibalem irre
ture. Fatuum enim reor si quis in eo quod sibi
non inest se ostentare nitatur. & in hac re apd
te potissimū. Ex nunc igitur non me ut elo
quentem sed potius ut ingentem ad te scriben
do uenire profiteor. Agam igitur tecū a pri
ma lege inchoando amicitie. ut recte quod

.. an minus recte

Tav. 135 – Estrazioni di lettere

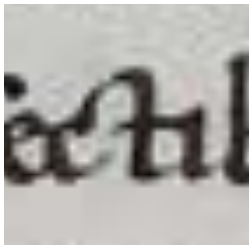
“s” finale dritta

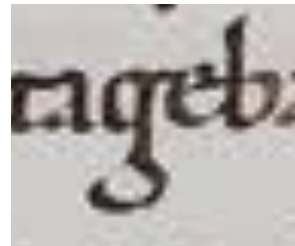
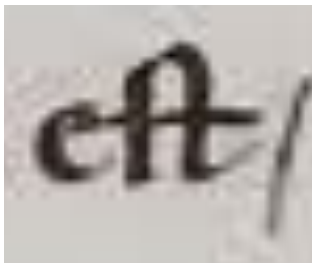
Legatura &
completamente
formata

Alfabeto capitale

Legatura “ct” e “st”

Lettara “g” con doppio
occhiello

M. TVLLII. CICERONIS. DE. ORATORE. LIBER. PRIMVS.

COGITANTI. MIHI. SEPENVMERO. ET. MEMORIA

uetera repetenti pbeati fuisse quante frater illi uideri solet

qui in optima. r. p. quom & honore & rebus gestarum gloria

florerent. cum uite cursum tenere potuerunt. ut uel in

negotio sine periculo. uel in otio cum dignitate esse possent.

Ac nunc quod mihi quoque inuitum reqsescendi. atque animum ad utriusque nostrum

preclara studia referendi fore iustum & prope ab omnibus excessum esse arbitrare

si infinitus forensium rerum labor & ambitionis occupatio decursu horum etiam

etatis deflexu constitisset. Quam spem cogitationum & consiliorum meorum cum

graues communium reponarum tu uarij nostri casus fefellerunt. Nam qui locus quati

& tranquillitatis plenissimus fore uidebatur. in eo maxime moles molestiarum

Tav. 137 – Sottoscrizione di Poggio al ms. Plut. 50.31

institutum putes q̄ effica potuerit: aut dum tibi roganti uoluerim
obsequi uetecundia negandi scribendi me imprudentia suscepisse.

. FINIT. ORATOR .

SCRIPSIT. POGGIUS. MARTIN. PAPAE. V.

. SECRETAR .

VALEAS. QVI. LEGIS.

202951

M. TVLLII. CICERONIS. EPISTOLARVM. AD. M. BRVTVM. LI
BER. INCIPIT.

CICERO. BRVTO. SALVTEM. L. CLODIVS. tr.
pt. designatus ualde me diligit. uel ut ē. M. q. NTIKIO
Tepor. ualde me amat. quod cum mihi ita persuasum
sit non dubito bene enim me nosti. quia illum quoq;
iudices & a me amari. Nihil enim mihi minus hominis
uideretur q̄ non respondere in amore. usq; a quibus prouocet.
Il mihi uisus est suspicari. nec sine magno quidem dolore. Aliquid a suis uel
potius per suos iniquos ad te esse delatum. quo tuus animus a se esset alieni
or. Non soleo mihi brute. quod tibi notum esse arbitror. temere. affirmare de
altero. Est enī piculosum propter occultas hominū uoluntates multiplicesq;
naturas. Clodij animū perspectum habeo. cognitū. iudicatū. multa eius iudicia.
sed ad scribendum non necessaria. uolo enī testimoniū hoc tibi uideri potius q̄
ep̄lam. Auctus antony beneficio est. eius ipsius beneficij magna pars a te est.
Ita cum nobis saluus uellat saluū. In eum autem locum rem adductam intelli
git. est enī ut scis minime stultus ut utriq; salui esse non possim. itaq; nos ma
uult. de te uero amiceissime & loquitur & sentit. quare si quis scis ad te
de eo scripsit. aut si coram locutus est. peto a te etiam atq; etiam mihi ut poti
credas. qui & facilius iudicare possum. q̄ illi nescio quis & te plus diligo. Clo

. L. clodij

N. 2.

quem quidem arbitramur cum officij tui & rei. pu. causa decretum. con-
probatum. tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuuabis igitur
mi capito. quod ut facias te uehementer etiam atq; etiam rogo.

M. TVLLII. CICERONIS. EPISTOLARVM. AD ATTICVM. LIBER.
.XVI. EXPLICIT.

LIBER. POGGII. SECRETARII APOSTOLICI OLIZ FVIT
S; nūc dñi Benedicti Martinogi equitisaurati et presens
Q. uod me spreuisti teneros atq; paucos annos.
S;pero cognosces tempore dominicum.

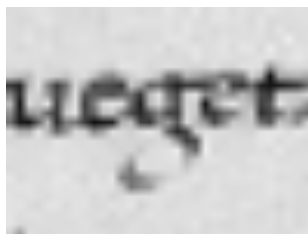

202921

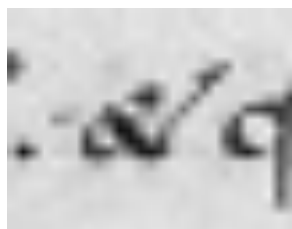
Bernardum physicam de ~~florantia~~ Anno domini. 40
cēclxxxviii. Indicione septima. iij. Jous Augusti.

Sufficiētia ututū omniū existentū in nob' sumendo ututem p' uirtute nāli.
put utus nālis distinguit' cont' uirtutē morālē. potest haberi p' istum modū.
Virt' sui primaria diuisione diuidit' i' uirtutē uegetatiuā. sensitiuā. & in
tellectiā. Uirtus at' uegetatiuā diuidit' in uirtutē nālem & uitalem. Virt'
uitalis est illa que prebē uitam omnibus uiuentibus. & que preparat
ad omnes alias uirtutes. & que existit principium pulsualis motus
cordis & artariarū. Virt' aut' nālis diuiditur in uirtutē nālem ministrā
tem. & uirtutē nāle ministratā. Virt' nāt' ministrā ē duplex. quedā ministrat i'
cōseruatōe indiuidui spēi. & quedā in cōseruatōe indiuidui. Que aut'
ministrat in cōseruatōe spēi ē duplex. s. generatiua & formatiua siue
plasmatiua. Que at' ministrat in cōseruatōe indiuidui est quadruplex. s.
attractiua que opat' puillos longitudinales. & retentiua que opat' puillos
transuersales. & digestiua que opat' mediante calido & humido. & nō s'z aliq'
spēm uilloz. & ē expliua que opatur p' uillos latitudinales. Virt' at' nālis
ministrata que uocat' uirt' nutritiua. qmz & uocat' augmētatiā & hoc tēpore quo
auget' corp' & diuidit' hec ut' ministrata in tres uirtutes. s. appolitiuā. assilatiuā.

Tav. 141 – Estrazioni di lettera

Lettera “g”

Legatura &

MORBIS ROMAE. Ex terarūq; gentium facta
 simul ac dicta memoratu digna que apud
 alios latius diffusa sunt quā breuiter cognosci
 possunt ab illustribus electa auctoribus delige
 re constitui ut docuīta sumere uolentibus
 longe inquisitionis labor absit. Nec mihi cun
 cta complectendi cupido incessit. Quis enim omnis cui gesta
 modico uoluminum numero coprehenderit. Aut quis compo
 mentis domesticę peregrinęq; historie seriem felici superiō
 stilo conditam uel attentiori cura uel prestantiore facundia
 traditurum se sperauerit. Tē igitur huic cepto penes quē ho
 minū deorūq; consensūs maris ac terre regimen ēē uoluit. r
 certissima salus patrie. Cēsār inuoco cuius celesti prouidentia
 uirtutes de quibus dicturus sum benignissime fouentur. iu
 tia seuerissime iudicantur. Nā si prisci oratores ab ioue opti
 mo max. bene orsi sunt & si excellentissimi uates animum ali
 quo principia traxerunt mea paruitas eo iustus ad fauorem r
 tuum decurrit quo cetera diuinitas opinione colligitur. tua
 presenti fide paterno auitoq; fideri par uideatur quorū eximio figo
 re multū cerimonis nr̄is inclue claritatis accessit. Reliquos enī
 deos accepimus. Cēsāres dedimus. Et quoniam intuitū a cultu deorū
 petere in animo est. de conditione eius summatim disseram.

P. VALERII MAXIMI. RERVM. MEMORABILIVM. LIBER.
 PRIMVS. INCIPIT. CAPITVL. I. DE. RELIGIONE.

Maiores statas solennesq; cerimonias pontificū scientia
 bene gerendarū rerū auctoritatē augurū obseruatione
 Apollinis predicatione uariū libris portentorū depulsis explanantur
 etrusca disciplina explicari uoluerūt. Prisco etiam instituto reb^o

PROHEMIUM. IN HISTORIAM. XENOPONTIS.
DE CYRI. VITA. A. POGGIO. FLORENTINO. IN LATI-
NUM. EDITA AD ILLVSTRISSIMUM PRINCIPEM
ALFONSVM ARAGONVM REGEM.

Vm plures qui græca ad latinos hac
etate transtulissent magnas essent
laudem suæ industriæ & ingenij
consecuti: et ipse quoque expiundus
dixi an aliquid excudere possem
quod mihi honori & dignitati foret.
Itaque xenopontis historiã: quã de

superioris cyri uita cõscripsit: ad nrõs traduxi. opus egregiuz
certe ac plurimi estimandũ. ut quod præter gestas res: quæ
præclarissimæ extiterũt: iusti quod ab ipsa puerina principis insti-
tutione contineat. Et sane hanc scribendi curas libens suscepi:
quo notus eẽt Latinis is liber: cuius cognitio & admodũ necessaria
est impantibz: & a superioribz excellentibz uiribz.